

Blauwdruk voor verduurzamen medische specialismen

*Stappenplan voor het maken van een
uitvoeringsplan bij de Green Deal 3.0*

Utrecht, Maart 2025

Leeswijzer

- 1** Aanleiding: De rol en verantwoordelijkheid van wetenschappelijke verenigingen (wv-en) in verduurzaming van de zorg
 - 2** Stappenplan: Hoe stel ik met mijn WV een uitvoeringsplan op?
 - 3** Bijlage 1 Rekenvoorbeeld: Hoe bereken je de grootste impact van het specialisme?
 - 4** Bijlage 2 Uitvoeringsplan Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG)
 - 5** Bijlage 3 Overzicht van nuttige bronnen en hoe ze te gebruiken
- Dit document*
- Bijlagen bij dit document*

1. Aanleiding

- In de Green Deal Duurzame Zorg is afgesproken dat duurzaamheid in **richtlijnen** en **behandelprocessen** geïntegreerd wordt. Hierbij hebben wv-en een cruciale rol:
 - Wv-en worden bij naam genoemd in de Green Deal.
 - Wv-en hebben een unieke positie in verduurzaming van de zorg.
 - Wv-en (en andere partijen) hebben elkaar hard nodig om de Green Deal-doelen te halen.
- Het Nederlands Oogheeskundig Gezelschap (NOG) heeft een **uitvoeringsplan** ontwikkeld om handvatten aan de Green Deal-doelen te geven.
 - In het uitvoeringsplan staan concrete aanbevelingen waarmee de oogheeskundige zorg in Nederland significant verduurzaamd kan worden.
- Naast het uitvoeringsplan is een **blauwdruk** opgesteld door het NOG.
 - Hiermee kunnen andere wv-en een soortgelijk uitvoeringsplan voor verduurzaming opstellen.
 - Deze blauwdruk omvat een stappenplan waarmee wv-en concreet invulling kunnen geven aan de acties die nodig zijn om de Green Deal-doelen te halen.

1. Aanleiding

Deze blauwdruk helpt wetenschappelijke verenigingen om een uitvoeringsplan op te stellen voor de Green Deal

In de Green Deal 3.0 staan de duurzaamheidsdoelen die de Nederlandse zorg wil behalen, en de acties die daarvoor nodig zijn

In een uitvoeringsplan beschrijf je de acties die je als wetenschappelijke vereniging neemt om de Green Deal-doelen te halen

Deze blauwdruk biedt een stappenplan hoe je als WV een gestructureerd en onderbouwd uitvoeringsplan kan opstellen

1. Aanleiding

Met de Green Deal Duurzame Zorg zet de Nederlandse zorg een belangrijke stap naar verduurzaming

1. Gezondheidsbevordering van patiënten, cliënten en medewerkers

2. Vergroten bewustwording en kennis over de impact van de zorg op het klimaat en andersom

3. CO2-uitstoot terugbrengen met 55% in 2030 en klimaatneutraal in 2050

4. Primair grondstofgebruik 50% verminderen in 2030 en maximaal circulaire zorg in 2050

5. Vermindering milieubelasting door medicatie(gebruik)

1. Aanleiding

In de Green Deal 3.0 is afgesproken dat duurzaamheid in richtlijnen en behandelprocessen komt

Thema II: Bevorderen van bewustwording en kennis (incl. pleitbezorging, onderwijs en onderzoek)

2m: “Wetenschappelijke (beroeps)verenigingen inventariseren welke richtlijnen de meeste impact hebben op duurzaamheid en zorgen dat gegevens over de milieu-impact van diagnostische en behandel mogelijkheden – voor zover beschikbaar – vanaf 2026 zoveel als mogelijk wordt meegenomen in (herziening van) (behandel)richtlijnen en keuzehulpen.”

Thema IV: Circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken

4f: “Partijen stimuleren en onderzoeken samen met de relevante beroepsverenigingen elk jaar hoe twee zorg- of behandelprocessen zo worden ingericht dat er minder (medische) hulpmiddelen of materialen nodig zijn en voeren dit in hun bedrijfsvoering door.”

Thema V: Verminderen milieubelasting van medicatie(gebruik)

2f: “VWS brengt met partijen in kaart welke (Europese) wet- en regelgeving, inclusief bekostiging, bijdraagt aan onnodige verstrekking en verspilling van medicatie, en welke de heruitgifte van medicatie belemmert, en spant zich in deze aan te passen. Wetenschappelijke verenigingen doen hetzelfde met veldnormen en richtlijnen

Green Deal Duurzame Zorg 3.0:
Samen Werken aan duurzame zorg
November 2022

Kortom, verduurzaming kan geen organisatie alleen.
Wv-en en andere partijen hebben elkaar hard nodig.
Wv-en kunnen op verschillende elementen een sleutelrol vervullen.

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Volg het stappenplan om op een gestructureerde en onderbouwde manier een uitvoeringsplan op te stellen

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Het opstellen van een uitvoeringsplan begint met een goede voorbereiding en bestaat uit 6 stappen

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

1) De meest relevante doorsnede kan verschillen per specialisme. Bij de oogheekunde werkte het goed om 3 zorgpaden te selecteren die samen een groot deel van de geleverde zorg vertegenwoordigden (zowel in volumes als in type zorgactiviteiten). Voor andere specialisten kan een doorsnede op diagnose, zorgproduct(type), verrichting(type), of wellicht nog een ander type doorsnede waardevoller zijn

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 1: Gedegen voorbereiding

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

1

Gedegen voorbereiding

Stel een werkgroep samen met de juiste mensen, maak een duidelijke planning, bepaal de benodigde tijdsinvestering van alle betrokkenen en vraag vooraf commitment voor het plan van aanpak, tijdsinvestering en kosten

2

Focus bepalen

Bepaal de ambities en aandachtspunten voor het specialisme, evt. aan de hand van een aantal zorgpaden.

3

Impact berekenen

Becijfer de impact van het specialisme op totaalniveau, voor zorgpaden en voor geneesmiddelen

4

Acties inventariseren

Verzamel acties en score ze op impact en haalbaarheid. Begin met de maatregelen met de hoogste prioriteit of hoogste impact

5

Conceptplan schrijven

Werk maatregelen zo concreet mogelijk uit. Stem het plan af met zo veel mogelijk belanghebbenden

6

Bestuurlijk vastleggen

Leg doelen, maatregelen en verantwoordelijkheden uit het plan bestuurlijk vast

Stap 1. Gedegen voorbereiding

Denk van te voren na welke middelen je nodig hebt en beschikbaar kunt maken, en vraag hier vooraf commitment voor

Acties

- Bepaal vooraf welke middelen nodig zijn om het plan effectief te realiseren, en of deze middelen beschikbaar zijn.
- Er zijn twee benaderingen voor het opstellen van het plan, de **Basisvariant** en de **Uitgebreide variant**. Bepaal welke variant haalbaar is voor je WV.

Geleerde les:

Een goed uitvoeringsplan vraagt om een gedegen aanpak. Stel het niet in avonden/weekenden op, maar maak voldoende tijd en middelen vrij.

Inschatting benodigde tijdsinvestering [uur totaal]

Basisvariant

Beleidsadviseur	150-200
Externe adviseurs	0-40
Werkgroepleden	50-60
Werkgroepvoorzitter	80-120

Deze variant biedt een stappenplan voor WV's met beperkte middelen

Uitgebreide variant

Beleidsadviseur	150-200
Externe adviseurs	0-200
Werkgroepleden	80-100
Werkgroepvoorzitter	160-240

Deze variant, zoals uitgevoerd door het NOG, vereist meer middelen en biedt een diepgaandere aanpak.

Stap 1. Gedegen voorbereiding

Zie hieronder de verschillen tussen de basisvariant en de uitgebreide variant. De uitgebreide variant bevat meer detail op impact en acties.

Basisvariant

Uitgebreide variant

Stap 1:
Bereid gedegen voor

- Stel een werkgroep samen
- Maak een duidelijke planning
- Vraag vooraf commitment

Stap 2:
Bepaal focus

- Kies op welke thema's je inzet
- Bepaal per thema de ambities
- Kies eventueel 3-5 zorgpaden

Stap 3:
Becijfer je impact

- Kijk welke kennis voorhanden is
- Becijfer je huidige milieu-impact
- Bepaal de belangrijkste drijvers

- Verzamel beschikbare LCA's
- Bereken de impact per zorgpad
- Becijfer impact van geneesmiddelen

Stap 4:
Inventariseer acties

- Inventariseer mogelijke acties
- Scoor op impact en haalbaarheid
- Behoud acties met prioriteit

- Bereken verwachte impact per actie
- Bepaal impact van alle acties samen
- Prioriteer acties met hoge impact

Stap 5:
Schrijf het plan

- Werk maatregelen concreet uit
- Stem plan af met belanghebbenden
- Kom bijeen met stakeholders

Stap 6:
Leg bestuurlijk vast

- Leg doelen en acties vast
- Leg aansturing en monitoring vast
- Geef duurzaamheid status in de WV

📅 Stap 1. Gedegen voorbereiding

Stel een diverse en betrokken werkgroep samen, met een toegewijde voorzitter en het liefst een bestuurslid.

Acties

- Stel een werkgroep samen van 6-8 leden. Zorg dat de leden tijd en energie hebben om actief bij te dragen binnen en buiten bijeenkomsten
- Wijs een voorzitter aan die 4-8 uur per week heeft om het project te leiden.
- Met een bestuurder van de WV in de werkgroep borg je bestuurlijke betrokkenheid en mandaat.

Geleerde lessen:

Diversiteit in de groep is nuttig om vanuit meerdere invalshoeken naar de opgave te kijken. Een voorzitter of werkgroeplid met ervaring met (het doorrekenen van) LCA's is een pré.

Voorbeeld NOG | Competenties en ervaring werkgroep

Werkgever	Umc	☐	☐	☐	☒	☒	☐
	Algemeen zkh.	☒	☒	☐	☐	☐	☐
	Private kliniek	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Ervaring	AIOS	☐	☐	☐	☐	☒	☐
	Specialist	☒	☒	☒	☐	☐	☐
	Ervaren specialist	☐	☐	☐	☒	☐	☐
Competenties	Medisch	☒	☒	☒	☒	☒	☐
	Adviseur/beleid	☐	☐	☐	☐	☐	☒
	Bestuurlijk	☐	☒	☐	☐	☐	☐

📅 Stap 1. Gedegen voorbereiding

Maak een heldere planning met deadlines en bijeenkomsten om in 12 maanden het uitvoeringsplan op te stellen.

Acties

- Maak een planning en stel de belangrijkste data, werkgroepen en deadlines vast. Dit geeft houvast en structuur aan het proces.
- Houd een doorlooptijd aan van 12 maanden om voldoende tijd te hebben voor gespreide werkgroepen.
- Reserveer genoeg tijd om het plan te bespreken en aan te scherpen met stakeholders.

Voorbeeld NOG | Planning opstellen uitvoeringsplan

Activity	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct
Belangrijke data										
Werkgroepen	◆ WG1		◆ WG2	◆ WG3		◆ WG4			WG 5 met NOG bestuur	◆
Overige activiteiten			◆			◆				
Focuspunten bepalen										
Bepalen thema's	[Bar]									
Verzamelen informatie		[Bar]								
Impact bepalen										
Impact in kaart		[Bar]								
Inhoud vaststellen										
Inhoud verdiepen en vaststellen			[Bar]							
Schrijven 1e concept rapport				[Bar]						
Bestuurlijk vastleggen rapport										
Review rapport					[Bar]					
Schrijven 2e concept rapport						[Bar]				
Afstemmen met andere oogartsen						[Bar]	[Bar]	[Bar]	[Bar]	[Bar]
Schrijven definitief rapport						[Bar]	[Bar]	[Bar]	[Bar]	[Bar]
Afrondingsfase										[Bar]

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 2. Focus bepalen

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

1) De meest relevante doorsnede kan verschillen per specialisme. Bij de oogheekunde werkte het goed om 3 zorgpaden te selecteren die samen een groot deel van de geleverde zorg vertegenwoordigden (zowel in volumes als in type zorgactiviteiten). Voor andere specialismen kan een doorsnede op diagnose, zorgproduct(type), verrichting(type), of wellicht nog een ander type doorsnede waardevoller zijn

Stap 2. Focus bepalen

Bepaal in de eerste werkgroepvergadering per Green Deal-thema de ambities en aandachtspunten voor het specialisme.

Acties

- Bekijk samen waar mogelijk de meeste duurzaamheidswinst te behalen valt.
- Inventariseer per Green Deal-thema ideeën, aandachtspunten en ambities voor het specialisme.

Geleerde lessen:

Zorg dat het vóór de start helder is welk draagvlak er is onder leden en het bestuur. Zorg vooraf voor draagvlak. Bespreek bij de eerste werkgroep eventuele weerstand, benodigde stakeholders, en spanningspunten

Vragen bij thema's Green Deal Duurzame Zorg

Bevorderen van gezondheid

Bevorderen van bewustwording en kennis

Verminderen CO₂-emissie gebouwen, energie, vervoer

Circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken

Verminderen milieubelasting van medicatie (-gebruik)

- *Welke thema's uit de Green Deal zijn het meest relevant voor jullie specialisme?*
- *Wat zien jullie als de belangrijkste ambities om per thema voor jullie specialisme uit te werken?*
- *Wat is er nodig om deze ambities te realiseren?*
- *Welke ideeën zijn er om jullie vakgebied te verduurzamen?*

Stap 2. Focus bepalen

Kies 3-5 representatieve zorgpaden om heel concreet te kunnen worden in de uitwerking.

Acties

- Kies 3-5 zorgpaden die representatief en impactvol zijn voor het werkgebied. Door te focussen op deze zorgpaden kan het uitvoeringsplan worden uitgewerkt met concrete aanbevelingen.
- Dit werkt het best als de nadruk van de gekozen paden ligt op andere onderdelen van het uitvoeringsplan (bijv. een zorgpad met veel afval, een ander met veel medicijnen)

Geleerde lessen:

Bij de oogheelkunde bleek het effectief om drie zorgpaden te selecteren die zowel zorgvolume als diverse zorgactiviteiten vertegenwoordigen: Glaucoom (meeste poliklinische bezoeken), Cataractoperaties (meeste operaties), en Maculadegeneratie (meeste poliklinische verrichtingen).

Voorbeeld NOG | Zorgpaden per thema in de Green Deal

Bevorderen van gezondheid

Bevorderen van bewustwording en kennis

Verminderen CO₂-emissie gebouwen, energie, vervoer

Circulair en spaarzaam met grondstoffen en materialen werken

Verminderen milieubelasting van medicatie (-gebruik)

Ambities bij thema 1 en 2 onafhankelijk van specifieke zorgpaden

Ambities bij thema's 3, 4 en 5 aan de hand van zorgpaden:

Macula-degeneratie

Glaucoom

Cataract-operatie

Ambities bij thema's 3, 4 en 5 a.d.h.v. zorgpaden

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 3. Impact berekenen

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

Stap 3. Impact berekenen

Maak een eerste inschatting van de milieu-impact van het specialisme. Vul deze gericht aan met LCA's en ervaring uit de praktijk.

Acties

- Probeer te begrijpen waar de grootste milieu-impact zit voor het specialisme. Gebruik de rekentool (zie bijlage) om o.b.v. OpenDIS-data een eerste inschatting te krijgen van de CO₂-uitstoot en afvalproductie.
- Vul de eerste inschatting gericht aan met beschikbaar onderzoek en ervaringen uit de praktijk. Raadpleeg voor LCA's bijvoorbeeld de website www.healthcarelca.com.

Geleerde les:

Vermijd verzanden in gegevens. Het doel is om met beschikbare kennis zo goed mogelijk in te schatten wat hoofd- en bijzaak is, niet om een wetenschappelijk artikel te publiceren.

Invalshoeken bij berekenen milieu-impact

Start met een generieke inschatting van de **meest voorkomende behandelingen**. Gebruik hiervoor de rekentool. Hiermee kan je focus aanbrengen en gericht verduurzamen.

Inschatting
van meest
voorkomende
behandelingen

Beschikbare
kennis
(LCA's)

Praktijkervaring
professionals

Het is aan te raden om zorgpaden te selecteren waarbij gegevens over **milieu-impact beschikbaar** zijn o.b.v. wetenschappelijk onderzoek (bijv. LCA's).

Artsen en verpleegkundigen kunnen **vanuit praktijkervaring** aanvullen. Zij weten waar alternatieven bestaan, en vaak ook waar winst te behalen is.

Stap 3. Impact berekenen

Maak met de rekentool een eerste inschatting van de milieu-impact van je specialisme en de meest voorkomende zorgproducten

Acties

- Maak op basis van de rekentool in de bijlage een inschatting van de milieu-impact van de meest voorkomende zorgproducten.
- Dit is een eerste inschatting op basis van openbare data, die kan helpen om de juiste zorgpaden te kiezen voor je specialisme.
- Voor de gekozen zorgpaden kan je de inschatting aanvullen met beschikbare onderzoeken en ervaring uit de praktijk.

Voorbeeld NOG | Milieu-impact meest voorkomende zorgproducten

Zorgproducten	Aantal	CO ₂	Afval
Consultatie verhoogde oogdruk			
Staaroperatie bij ziekte ooglens			
Consultatie oogontsteking			
Consultatie bij ziekte ooglens			
Consultatie bij slechtheid			
Behandeling nastaar met laser			
Ingewikkelde staaroperatie			
Consultatie bij scheelzien			
Laserbehandeling bij oogdruk			
Operatie ooglid bij ziekte			
Operatie glasvocht ontsteking			

Stap 3. Impact berekenen

Uitgebreide variant: Becijfer de totale CO₂-uitstoot en afvalproductie voor het specialisme, zodat je in het plan de juiste onderwerpen behandelt.

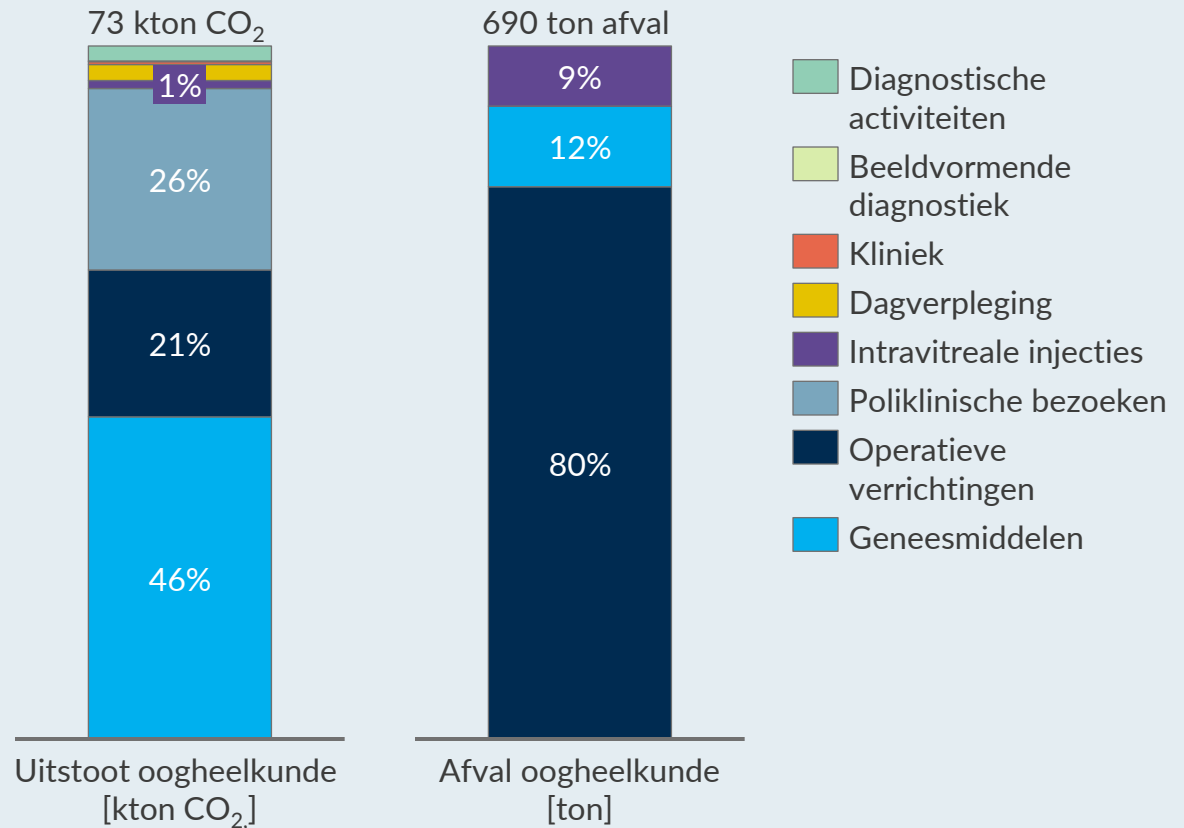
Uitgebreide variant

Acties

- Maak op basis van openDIS, LCA's en andere bronnen een inschatting van de impact van het specialisme op CO₂ en afval.
- Bekijk voor welke verrichtingen en zorgpaden al onderzoek is gedaan naar de milieu-impact. Extrapoler deze bevindingen naar andere verrichtingen en zorgpaden.

Voorbeeld: Bij de oogheelkunde is de impact van cataractoperaties geëxtrapoleerd naar alle overige operaties door operaties te structureren in eenvoudige en complexe operaties. De uitstoot van eenvoudige operaties is gelijkgesteld aan 0 en die van complexe aan de impact van cataract. Deze methode is niet 100% accuraat, maar is wel voldoende voor het bepalen van focuspunten.

Voorbeeld NOG | Impact oogheelkunde [kton CO₂ en ton afval, huidig]

Stap 3. Impact berekenen

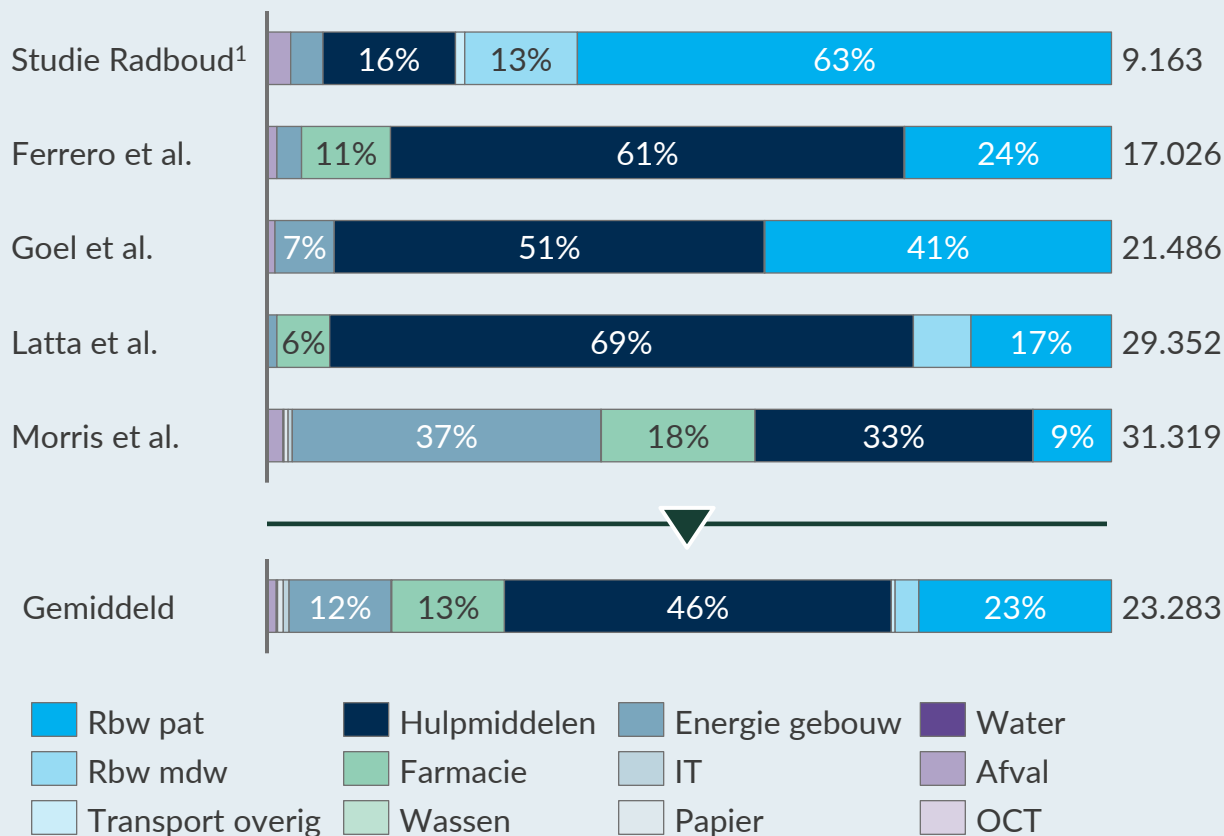
Uitgebreide variant: Gebruik beschikbare wetenschappelijke kennis om voor de gekozen zorgpaden de milieu-impact in meer detail te becijferen.

Uitgebreide variant

Acties

- Na het vaststellen van een aantal zorgpaden waar je de meeste impact verwacht, kan je voor deze zorgpaden een gedetailleerde milieu-impact berekenen.
- Inventariseer de beschikbare onderzoeken, en bepaal op basis van deze onderzoeken de impact per zorgpad.
- Als er weinig tot geen onderzoek is gedaan, dan kan je zelf een bottom-up inschatting maken en de aannames met elkaar valideren.

Voorbeeld NOG | CO₂-productie cataract [ton CO₂ per jaar, 2022]

Stap 3. Impact berekenen

Gebruik waar mogelijk Life Cycle Analyses (LCA) en emissiefactoren om de impact van geneesmiddelen te kwantificeren

Uitgebreide variant

Milieu-impact geneesmiddelen methodologieën

1) Meest voorgeschreven middelen
Ga na wat de meest gebruikte geneesmiddelen zijn en onderzoek de milieu-impact via beschikbare informatie van producenten.

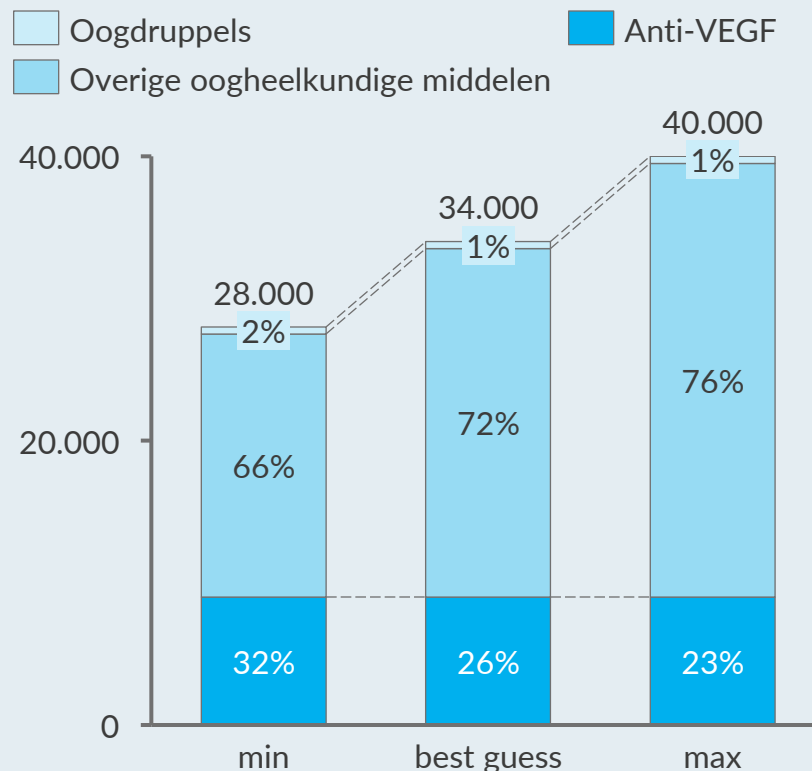
2) Totale uitgaven
Schat de vergoeding aan overige geneesmiddelen voor je specialisme via de [GIPdatabank](#). Vertaal dit met emissiefactoren naar CO₂-uitstoot.¹

Geleerde lessen:

Over de impact van geneesmiddelen is weinig informatie beschikbaar, en impact ligt vooral in de productieketen. Advies is om kritisch te kijken naar de eigen invloedssfeer

Voorbeeld NOG | Impact geneesmiddelen [kton CO₂]

Stap 3. Impact berekenen

Over impact van geneesmiddelen is weinig informatie beschikbaar, advies is om kritisch te kijken naar de eigen invloedssfeer

Het is op dit moment beperkt mogelijk om op basis van openbare informatie een goed beeld te krijgen van de milieu-impact van de voorgeschreven geneesmiddelen per specialisme:

Het is niet altijd te herleiden **hoeveel een specialisme voorschrijft**. Openbare data over medicijngebruik is niet altijd te herleiden naar individuele specialismes of diagnoses (al kan dit voor sommige middelen wel, bijv. bepaalde oncolytica, astmamedicatie, epilepsie, etc.).

Er is beperkt informatie beschikbaar over de **milieu-impact van geneesmiddelen**. Producenten zijn weinig transparant over de milieu-impact van hun producten. Ook zijn LCA's specifiek aan één producent. Als een andere producent eenzelfde geneesmiddel maakt, kan de milieubelasting heel anders zijn. Als generiek voorbeeld: orale medicatie heeft de voorkeur boven intraveneuze medicatie.²

Advies 1: Kijk waar je als WV invloed op hebt

- Bekijk of de meest gebruikte middelen voor jullie specialisme schadelijk zijn. Naar verwachting verschijnen vanaf 2025 de eerste LCA's over medicatie;
- Neem in het uitvoeringsplan acties op waar je directe invloed op hebt:
 - Is het middel echt nodig? (refuse)
 - Zijn er duurzamere alternatieven beschikbaar? (rethink)
 - Kan dosering aangepast worden of verspilling tegengegaan? (reduce)

Advies 2: Neem lacune op in actie-agenda

- Gebruik de stem van de wv-en om bij farmaceuten af te dwingen dat ze transparant zijn over milieu-impact;
- Neem een passage op in het uitvoeringsplan dat duurzaamheid wordt meegenomen bij aanbestedingen¹;
- Benoem in deze paragraaf dat bij geneesmiddelen een grote kennislacune bestaat.

1) De NHS heeft voor de hele VK besloten om vanaf 2028 alleen nog te gaan aanbesteden bij partijen die een LCA hebben voor hun middelen. Een individuele WV heeft in Nederland niet de macht om hetzelfde te eisen van farmaceuten, maar als meerdere wv-en hierin samen optrekken is wellicht meer transparantie af te dwingen.

2) Eii MN, Walpole S, Aldridge C. Sustainable practice: Prescribing oral over intravenous medications. *BMJ*. 2023 Nov 6;383:e075297. doi: 10.1136/bmj-2023-075297. PMID: 37931943.

Stap 3. Impact berekenen

Besprek in de tweede werkgroepbijeenkomst de berekeningen, en gebruik de uitkomsten om de ambities te herijken

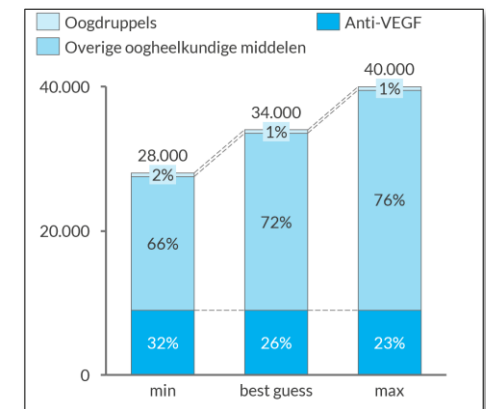
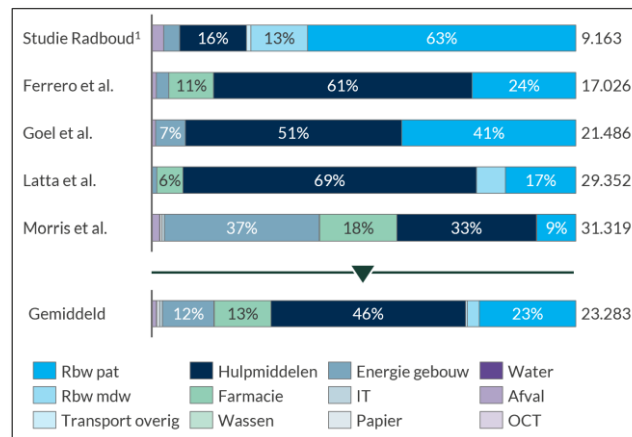
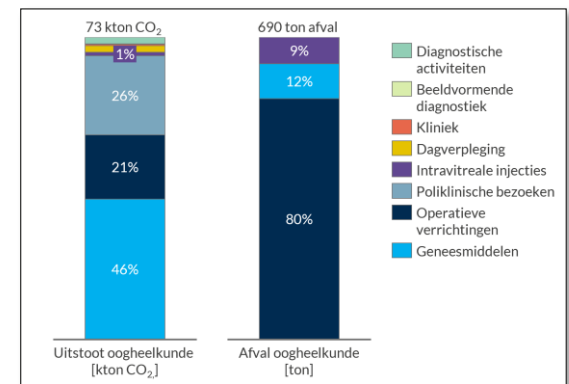
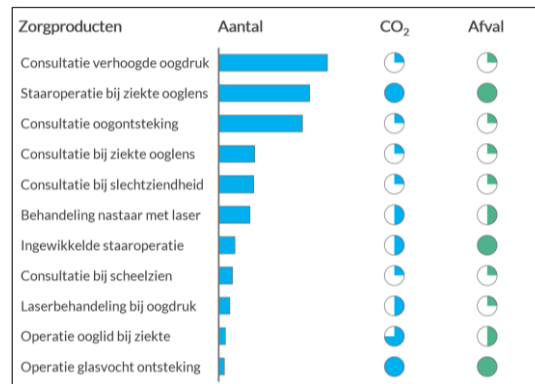
Acties

Agenda 2^e werkgroep:
Valideer berekeningen door op zoek te gaan naar opvallende getallen en conclusies die vragen oproepen.

- Gebruik de uitkomsten van de berekeningen om de eerder geformuleerde ambities en aandachtspunten te herijken.
- Bepaal waar de grote impact voor jullie specialisme zit, zodat je in de volgende fase gericht maatregelen kan verzamelen.

Voorbeeld NOG | Berekeningen voor tweede werkgroep

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 4. Acties inventariseren

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

Stap 4. Acties inventariseren

Ga na welke bronnen bruikbaar zijn voor het inventariseren van maatregelen.

Acties

- Inventariseer welke maatregelen al bekend zijn en voor welke zorgpaden en maatregelen impactcijfers beschikbaar zijn.
- Raadpleeg het Green Team of de commissie van jouw specialisme voor specialisme-specifieke informatie.

Geleerde lessen:

Neem alleen bewezen effectieve en veilige maatregelen op. Leg vast dat andere maatregelen in de toekomst via een kennisagenda verder worden onderzocht.

Voorbeeld NOG | Gebruikte bronnen

[Barometer Groene OK](#)

[Uitvoeringsplan NFU](#)

[Groene Zorg Alliantie](#)

[HealthcareLCA](#)

[Milieuplatform Zorg](#)

[RIVM](#)

[Healthcare-Without Harm](#)

[Greener NHS](#)

[Pubmed](#)

[Cleanmed Europe](#)

[Green Deal Duurzame Zorg](#) [Green deal duurzame zorg](#)

Zie bijlage 3 voor een uitgebreider overzicht van nuttige bronnen en een toelichting hoe je ze kan gebruiken

Kijk ook welke maatregelen andere specialismes nemen, en naar internationale ontwikkelingen. Wellicht zijn deze ook voor jullie vakgebied bruikbaar

Stap 4. Acties inventariseren

Kijk voor thema's 1 en 2 welke doelen benoemd staan in de Green Deal en welke acties andere wv-en ondernemen.

Acties

- Kijk voor thema 1 – Bevorderen gezondheid en thema 2 – Bevorderen bewustwording naar de doelen die zijn opgenomen in de Green Deal Duurzame Zorg 3.0.
- Kijk ook welke acties andere wetenschappelijke verenigingen op dit onderwerp ondernemen. Voor bepaalde onderwerpen (bijv. vitaliteit, opleidingen) kunnen wv-en van elkaar leren en/of samen optrekken.

Voorbeeld NOG | Acties op thema's 1 en 2¹

Het NOG gaat vanaf 2025 i.s.m. het Oogfonds werken aan **campagnes voor een gezondere leefstijl** in het algemeen, met specifieke aandacht voor ooggerelateerde gezondheidsadviezen;

De NOG steunt de **jaarlijkse vuurwerkenquête**, en de NOG zoekt de media op om jaarlijks aandacht te geven aan de impact van vuurwerk;

Het NOG publiceert in 2026 een knelpunt- en interventieanalyse met goede voorbeelden om de **administratieve last** te beperken;

Het NOG publiceert in 2026 een interventiewaaijer om het **werkplezier van oogartsen** (in opleiding) te vergroten;

Bij alle **richtlijnmodules** die vanaf 2025 worden herzien en bij alle nieuwe richtlijnen wordt een paragraaf over duurzaamheid opgenomen;

Duurzaamheid wordt vanaf 2025-2026 een **vast onderdeel van de opleiding**, inclusief de opleiding tot optometrist, PA, TOA en cataractoperatieassistent;

Duurzaamheid wordt meegenomen in de **Kennisagenda van het NOG**;

De Commissie Duurzame Oogheelkunde verkent in 2025 hoe ze **samen met de industrie** onderzoek naar verduurzaming kunnen bevorderen;

Het NOG ontwikkelt een **communicatiestrategie** om dit uitvoeringsplan te verspreiden onder alle relevante betrokken partijen.

Stap 4. Acties inventariseren

Door de impact op zorgpaden te kwantificeren, kan je als WV acties prioriteren en de milieuwinst inzichtelijk maken.

Uitgebreide variant

Acties

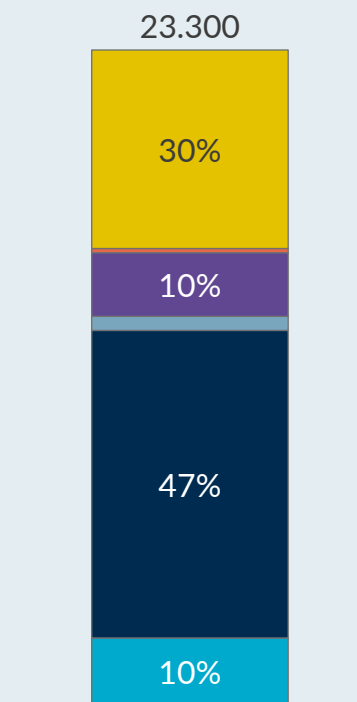
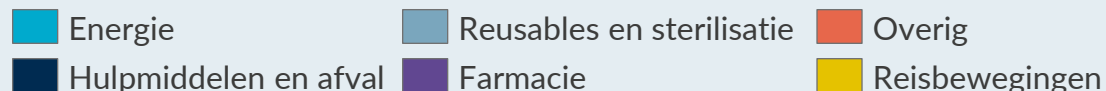
- Gebruik de milieu-impact per gekozen zorgpad en inventariseer maatregelen voor de grootste impact-categorieën.
- Kwantificeer de impact van geformuleerde maatregelen om te prioriteren en winst inzichtelijk te maken.

Geleerde les:

Onderzoek waar je als wetenschappelijke vereniging de meeste impact kan hebben, zonder strikt vast te houden aan de doelen uit de Green Deal.

Voorbeeld NOG | Impact maatregelen zorgpad cataract [ton CO₂]

Huidig

Optimaliseren en minimaliseren custom packs

Gebruik duurzame energie en energie besparende maatregelen

Landelijke doelen mobiliteit

Bilaterale operatie

Reusable OK-jassen

Na maatregelen

100%

16%

6%

7%

4%

3%

64%

Stap 4. Acties inventariseren

Scoor in werkgroep 3 de maatregelen op impact en haalbaarheid, en neem de meest kansrijke maatregelen op in het plan

Acties

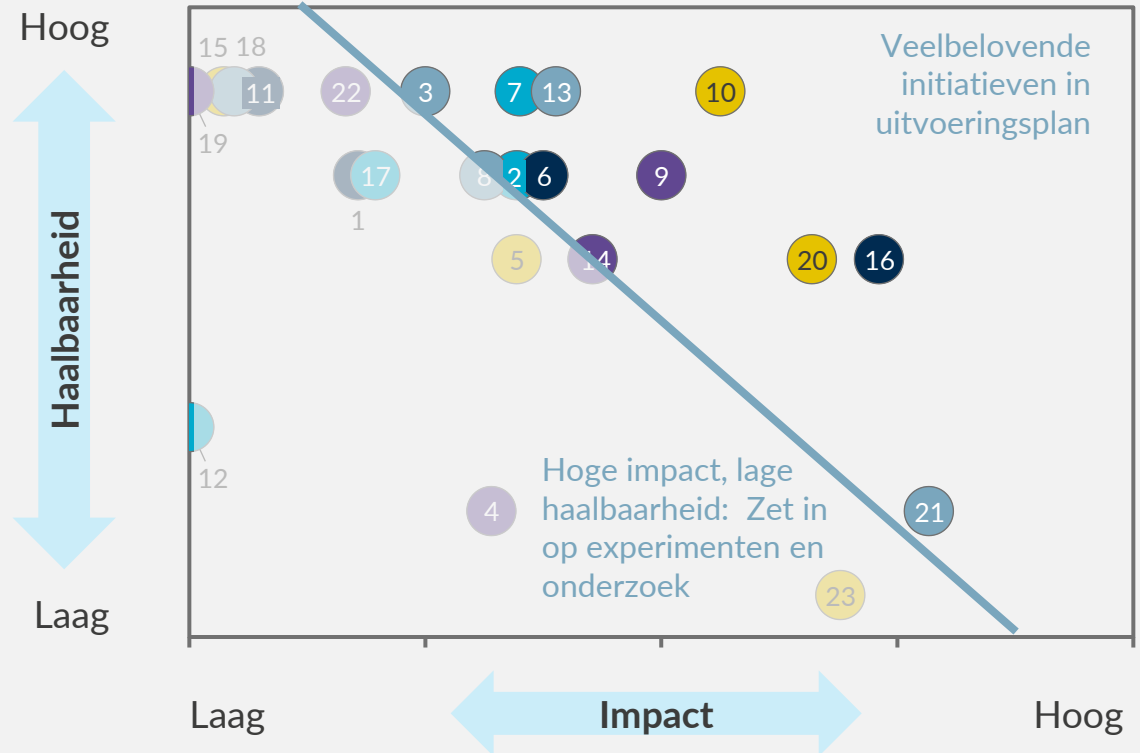

Agenda 3^e werkgroep:
Beoordeel de impact en haalbaarheid van de geïnventariseerde maatregelen.

- Scoor de maatregelen¹ om te prioriteren en onhaalbare acties of acties met weinig impact te schrappen.
- Evalueer haalbaarheid met consensus en gezond verstand. Denk bijvoorbeeld aan:
 - Mate van invloed WV
 - Tijdlijnen implementatie
 - Benodigde middelen
 - Bewijs effectiviteit
 - Verwachte weerstand
 - Kosten (alhoewel refuze en reduce kostenbesparend is)

Scoren maatregelen op impact en haalbaarheid [Illustratief]

● Thema 1 ● Thema 2 ● Thema 3 ● Thema 4 ● Thema 5

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 5. Conceptplan schrijven

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

Stap 5. Conceptplan schrijven

Beschrijf in het uitvoeringsplan de huidige impact, doelen, concrete maatregelen per thema. Formuleer daarnaast een planning en aansturing van het uitvoeringsplan.

Onderdelen uitvoeringsplan

Samenvatting	▶	Samenvatting van acties, beoogde impact, planning en aansturing
Aanleiding	▶	Belang van verduurzaming, Green Deal Duurzame Zorg, blauwdruk WV's
Huidige impact specialisme	▶	Wat is de milieu-impact van het specialisme, en hoe is die opgebouwd?
Doelen uitvoeringsplan	▶	Welke milieuwinst wil je behalen met de acties in dit uitvoeringsplan?
Planning en aansturing	▶	Wie doet wat en wanneer? Incl. bestuur, stakeholders, gedragscode ¹
Verdieping per thema	▶	Verdieping per thema van de Green Deal Duurzame Zorg
Doelen voor het thema	▶	Welk doel stel je jezelf als specialisme op dit thema, en op welke termijn?
Beoogde maatregelen	▶	SMART geformuleerd: Welke maatregelen ga je nemen op dit thema?

Agenda 4^e werkgroep:
Bespreek het conceptplan,
en bedenk met wie je het
verder gaat afstemmen

- Wat houdt de maatregel exact in (zo gedetailleerd mogelijk)?
- Wat is de beoogde milieuwinst van deze maatregel?
- Wie gaat deze maatregel uitvoeren, en wanneer?

Stap 5. Conceptplan schrijven

Loop alle maatregelen langs. Werk deze maatregelen SMART uit om het uitvoeringsplan op hoofdlijnen vast te stellen.

Acties

- Werk alle maatregelen SMART uit om het plan op grote lijnen vast te stellen. Formuleer concrete doelen met tijdlijnen, maat en getal voor de acties.
- Bepaal wie binnen de WV de regie over de thema's en acties neemt. Identificeer benodigde samenwerking met externe stakeholders.

Geleerde lessen:

Het is belangrijk om op tijd na te denken over implementatie en om dit in gang te zetten

Voorbeeld NOG | Uitwerking maatregel: optimaliseren custom packs

S

De maatregel is duidelijk en concreet

De werkgroep cataract gaat na of en hoe het haalbaar is om de ESCRS benchmark van geoptimaliseerde custom packs in Nederland in te voeren.

M

Het succes van de maatregel is met indicatoren te meten

Het % artsen dat geoptimaliseerde custom packs gebruikt.

A

De maatregel kan rekenen op voldoende steun binnen de WV

De maatregel is bewezen effectief en de impact is helder; implementatie is afgestemd met de werkgroep cataract die hier verantwoordelijk voor zal zijn.

R

De benodigde middelen voor de maatregel zijn beschikbaar

Bij het toekomstig herzien van de richtlijn cataract, neemt de werkgroep de geoptimaliseerde custom pack mee (in de richtlijn of als best practice).

T

De maatregel heeft een duidelijke tijdlijn

Het streven is dat vanaf 2027 90% van de oogartsen deze geoptimaliseerde custom pack gebruikt.

☑️ Stap 5. Conceptplan schrijven

Haal ideeën op en toets je plannen door evenementen te organiseren om mensen te betrekken, binnen en buiten het specialisme.

Acties

- Organiseer bijeenkomsten met stakeholders andere WV's, MedTech-, hulpmiddelen- en farmabedrijven, artsen en verpleegkundigen, patiëntenverenigingen en de overheid.
- Het doel is om ideeën te verzamelen, je plan te toetsen, en de impact te versterken door samenwerking aan maatregelen en gezamenlijke doelen.

Geleerde lessen:

Verduurzamen doe je samen. Betrek partijen om het plan te versterken en vergroot impact door hen te activeren

Voorbeeld NOG | Invitational conferences

Eerste conferentie - 5 maart 2024

- Kansen en risico's geïdentificeerd om mee te nemen in het uitvoeringsplan.
- Behoeftes en samenhang begrepen om gezamenlijke verduurzaming te bevorderen.

Tweede conferentie - 11 juni 2024

- Aandachtspunten opgehaald voor het finaliseren van het uitvoeringsplan.
- Vervolgafspraken gemaakt om samen verduurzaming te realiseren.

2. Blauwdruk: Het stappenplan

Stap 6. Bestuurlijk vastleggen

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

1

Gedegen voorbereiding

Stel een werkgroep samen met de juiste mensen, maak een duidelijke planning, bepaal de benodigde tijdsinvestering van alle betrokkenen en vraag vooraf commitment voor het plan van aanpak, tijdsinvestering en kosten

2

Focus bepalen

Bepaal de ambities en aandachtspunten voor het specialisme, evt. aan de hand van een aantal zorgpaden¹.

3

Impact berekenen

Becijfer de impact van het specialisme op totaalniveau, voor zorgpaden en voor geneesmiddelen

4

Acties inventariseren

Verzamel acties en score ze op impact en haalbaarheid. Begin met de maatregelen met de hoogste prioriteit of hoogste impact

5

Conceptplan schrijven

Werk maatregelen zo concreet mogelijk uit. Stem het plan af met zo veel mogelijk belanghebbenden

6

Bestuurlijk vastleggen

Leg doelen, maatregelen en verantwoordelijkheden uit het plan bestuurlijk vast

Stap 6. Bestuurlijk vastleggen

Beschrijf in het uitvoeringsplan hoe je de maatregelen gaat uitvoeren en aansturen, en hoe je duurzaamheid in de WV verankert.

Acties

- Werk in het uitvoeringsplan uit hoe je de maatregelen gaat uitvoeren en aansturen.
- Leg dit vast tijdens vijfde vergadering. Maak een schematische weergave voor alle elementen van het uitvoeringsplan.
- Vraag experts om het plan te beoordelen en feedback te geven, zowel schriftelijk als mondeling tijdens een bijeenkomst. Betrek de verantwoordelijken van andere werkgroepen bij relevante passages.

Agenda 5^e werkgroep:

Leg het uitvoeringsplan voor aan het bestuur. Leg doelen, maatregelen en aansturing vast

Voorbeeld NOG | Schematische weergave per actie

Thema	Zorgpad 1 Cataract
Maatregel	Optimaliseren custom packs
Impact	16% minder CO ₂ -uitstoot en 32% minder afval bij cataract
Actie	Formuleren advies custom packs en meenemen in richtlijn
Monitoring	1) Verwerkt in richtlijn 2) % oogartsen die geoptimaliseerde packs gebruikt
Tijdstip	Advies WG in 2025, in 2027 gebruik door 90% van artsen
Uitvoerder	Werkgroep cataract

Stap 6. Bestuurlijk vastleggen

Bespreek het plan binnen de WV en met het bestuur.

Acties

- Werk in het uitvoeringsplan uit hoe je de maatregelen gaat uitvoeren en aansturen.
- Veranker verduurzaming binnen de organisatie, in plaats van het afhankelijk te maken van een groep enthousiastelingen.
- Geef duurzaamheid status door het in de portefeuille van een bestuurder op te nemen, bijv. bestuurslid kwaliteit.

Geleerde lessen:
Betrek het bestuur bij het uitdenken van de organisatie en aansturing

Voorbeeld NOG | Organisatie maatregelen verduurzaming¹

Bestuur NOG

- Opdrachtgever en eindverantwoordelijke voor plan
- Duurzaamheid in portefeuille van bestuurslid kwaliteit, waaronder ook richtlijn- en visitatiecommissies vallen. Hierdoor link duurzaamheid met richtlijnen/visitaties

Commissie kwaliteit NOG

- Houdt zich bezig met verbeteren kwaliteit zorg
- Verantwoordelijk voor belangrijke onderdelen van implementatie: richtlijnen, visitaties², nascholing³

Werkgroepen/commissies

- Commissie Duurzaamheid: doet voorstellen voor implementatie, rapporteert voortgang aan bestuur
- Elke andere WG heeft een vertegenwoordiger duurzaamheid, en voert een deel van de maatregelen uit

1) Zie voor volledige beschrijving de governance-passage in uitvoeringsplan NOG;

2) Visitaties zijn belangrijk om uitvoeringsplannen te borgen. De visitaties worden tot 2027 herzien in het VISI-traject. Dit is een kans voor betrokkenen om duurzaamheid ook mee te nemen in kwaliteitsvisitaties;

3) De NOG werkt met de GZA aan nascholingen voor leefstijl en Planetary Health. De NOG onderzoekt of GAIA kan worden betrokken, zodat artsen op termijn ook minimaal een nascholing volgen over leefstijl of Planetary Health.

Stap 6. Bestuurlijk vastleggen

Leg het uitvoeringsplan bestuurlijk vast.

Acties

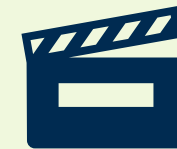
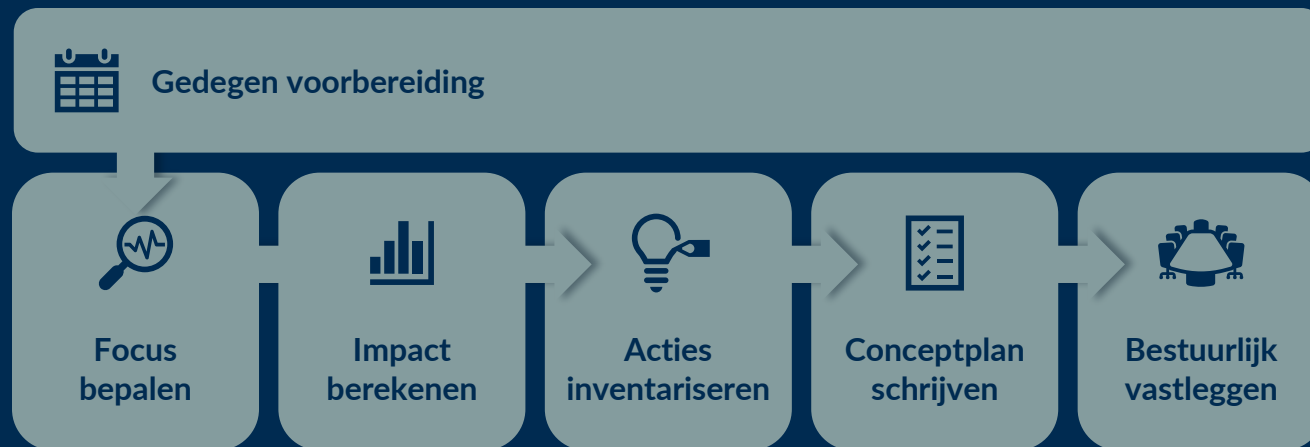
- Leg het uitvoeringsplan voor aan alle leden van je vereniging voor een commentaarfase.
- De feedback van de leden helpt om het plan duidelijker en beter te maken. Daarnaast helpt het om draagvlak en eigenaarschap te creëren.
- Breng het plan ter stemming en laat het plan door het bestuur bekrachtigen.

Voorbeeld NOG | Commentaarrondes op het uitvoeringsplan

2. Blauwdruk: Het stappenplan De uitvoering

Stappenplan voor het opstellen van een uitvoeringsplan

Uitvoering

Uiteindelijk is het zaak om acties uit te voeren. Zorg dat je je WV goed hebt georganiseerd, de voortgang monitort, en het voor iedereen zo eenvoudig en aantrekkelijk mogelijk maakt om de acties uit te voeren

Vragen? Neem contact
met ons op!

Commissie duurzaamheid NOG:
duurzameoogheelkunde@gmail.com

Verantwoording

**INITIATIEF
MET ONDERSTEUNING VAN
FINANCIERING**

Nederlands Oogheekundig Gezelschap (NOG)
Gupta Strategists
De ontwikkeling van de blauwdruk werd
gefinancierd uit de Stichting Kwaliteitsgelden
Medisch Specialisten (SKMS)

Colofon

Blauwdruk voor verduurzamen medische specialismen

Stappenplan voor het maken van een uitvoeringsplan bij de Green Deal Duurzame Zorg 3.0

© MAART 2025

Nederlands Oogheekundig Gezelschap (NOG)

Mercatorlaan 1200

3528 BL Utrecht

Tel: 085-401 94 88

nog@oogheekunde.org

www.oogheekunde.org

Blauwdruk voor verduurzamen medische specialismen

*Stappenplan voor het maken van een
uitvoeringsplan bij de Green Deal 3.0*

Utrecht, Maart 2025